

7. „Opera za trzy grosze“, sztuka z muzyką w 3 aktach, 9 obrazach z prologiem podług tekstu angielskiego Johna Gaya. Muzyka: Kurt Weill. Przekład: B. Winawer, W. Broniewski. Opracowanie dramaturgiczne inscenizacyjne i reżyseria Jakuba Rotbauma. Dekoracje: Aleksander Jędrzejewski. Choreografia: Sylwia Swen. Kostiumy: J. Przeradzka. Teatr Polski we Wrocławiu. Premiera 4 maja 1957 r. Grane 34 razy.

8. „Matka Courage i jej dzieci“ (po żydowsku). Przekład i inscenizacja Idy Kamińskiej. Muzyka: Paul Dessau. Scenografia: Zenobiusz Strzelecki. Państwowy Teatr Żydowski w Warszawie. Premiera 11 lipca 1957 r. Grane 12 razy.

9. „Pan Puntila i jego sługa Matti“. Przekład: Zbigniew Krawczykowski. Reżyseria: Konrad Swiniarski. Scenografia: Tomasz Rumiński. Kostiumy: Annemarie Rost. Muzyka: Paul Dessau. Teatr Dramatyczny m. st. Warszawy. Premiera 28 sierpnia 1958 r.

10. „Opera za trzy grosze“. Przekład Bruno Winawer i Władysław Broniewski. Muzyka: Kurt Weill. Inscenizacja i reżyseria: Konrad Swiniarski. Dekoracje i kostiumy: Zofia Pietrusińska. Teatr Współczesny w Warszawie. Premiera 23 października 1958 r.

11. „Matka Courage i jej dzieci“, Kronika z czasów wojny trzydziestoletniej. Przekład: Stanisław Jerzy Lec. Inscenizacja i reżyseria: Krystyna Berwińska. Muzyka: Paul Dessau. Scenografia: Józef Szajna. Teatr Ziemi Mazowieckiej. Prapremiera polska 16 listopada 1958 r.

ZBIGNIEW ŚLUPIŃSKI

POLSKIE KOLEGIUM KAZNODZIEJSKIE W LIPSKU NA POCZĄTKU WIEKU XVIII*

Na wydziale teologicznym Uniwersytetu Lipskiego powstawały ongi tzw. kolegia, zakładane przez dobrowolnie zrzeszających się studentów. Stanowiły one pewien rodzaj dzisiejszych seminariów. Takich posiadał Lipsk w 17 w. większą ilość. Ćwiczone się na nich prawie wyłącznie w kaznodziejstwie. Na tymże Uniwersytecie istniało m. in. Collegium philobiblicum. Działo ono z przerwami w latach 1686—1822. Collegium to miało na celu egzegezę biblijną¹.

Wśród wielu kolegiów powstawały też i „słowiańskie“. Zebrało się mianowicie z własnej woli 6 studentów teologii z Łużyc. Długi czas zbierali się prywatnie, aby się ćwiczyć w języku łużyckim. Kiedy dowiedział się o tym prof.

* Skrót: BUW — Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu; Ehr — S. J. Ehrhardt, *Presbyterologie des Evangelischen Schlesiens, Liegnitz 1782—1784*, cz. II, IV; ML — *Die jüngere Matrikel der Universität Leipzig, Leipzig 1909*, t. III; WAPW — *Wojewódzkie Archiwum Państwowe we Wrocławiu*; WAPWOM — *Wojewódzkie Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Oddział Miejski*.

¹ O. Kirn, *Die Leipziger theol. Fakultät in fünf Jahrhunderten, Leipzig 1909*, s. 218 (*Festschrift zur Feier des 500 jährigen Bestehens der Universität Leipzig...*, Leipzig 1909, t. I).

Pfeiffer, zaproponował studentom, by wypracowali po łużycku kazanie i je omawiali. Z tej inicjatywy wyrosła cneć praktycznego rozszerzenia działalności przez wygłaszanie kazań z ambony. Stopniowo rozwijał się plan działania: zainteresowani studenci zgłosili się do dziekana wydziału teologicznego i poprosili o pozwolenie wygłaszania kazań łużyckich w kościele uniwersyteckim św. Pawła. Ten pozwolił na przedłożenie sprawy senatowi Uniwersytetu. Senat zgodził się piśmiennie na wygłaszanie kazań w języku łużyckim i wyznaczył na ten cel soboty w godzinach 13—14. W ten sposób dnia 10 grudnia 1716 r. nastąpiło otwarcie Łużyckiego Towarzystwa Kaznodziejskiego w Lipsku. Później rozszerzano program ćwiczeń. Tak np. od r. 1817 przystąpiono do ćwiczeń egzegetycznych, a następnie i z innych głównych gałęzi teologii².

Jak na potrzeby Serbów łużyckich powstało w Lipsku Łużyckie Towarzystwo Kaznodziejskie, tak na potrzeby polskiej ludności ewangelickiej założono tam Polskie Kolegium Kaznodziejskie. Drogi, wiedące do założenia polskiego towarzystwa, mogły być podobne do dróg prowadzących do założenia towarzystwa łużyckiego. Nic jednak nie wiemy, kiedy się zorganizowało zrzeszenie polskie. W każdym razie Polskie Kolegium Kaznodziejskie istniało już w r. 1721, gdyż w tym roku spotykamy się z kilkoma członkami tego towarzystwa. Kolegium istniało jeszcze w r. 1723, a może i w latach późniejszych. Pewni studenci ze Śląska zbierali się prywatnie co tydzień w kościele uniwersyteckim św. Pawła w Lipsku i tam odbywali polskie ćwiczenia kaznodziejskie³.

Niewiele wiemy o składzie członkowskim tego towarzystwa. Należeli tutaj w r. 1721 Jerzy Scholtze, rodem z Wrocławia, Jan Fryderyk Lipsiusz, rodem z Chojnowa (pod Legnicą), Jan Michał Lincke, rodem z Wrocławia, i Leopold Józef Blida. Czy należeli tu Gotthard Senftleben, rodem z Żagania, i Baltazar Henryk Winderlich (Wunderlich), rodem z Kożuchowa, tego stwierdzić nie mogliśmy. Nie wiemy, czy mieli jakikolwiek związek z tym kolegiem następujący przyjaciele Jana Michała Linckego: Dawid Gottlieb Flor, rodem z Wrocławia i Baltazar Hoffmann, rodem z Bojanowa. Jerzy Scholtze (Schulze, Scholtz) wpisał się na Uniwersytet Lipski w semestrze zimowym 1718 r. Kiedy po ukończeniu studiów teologicznych, opuścił 12 listopada 1721 r. Uniwersytet Lipski i wracał do rodzinnego Wrocławia, jego przyjaciele z tej okazji wydali drukiem wiersze niemieckie i polskie⁴. W czerwcu 1722 r. zgłosił się Scholtze

² C. A. Jentsch, *Geschichte der Lausitzer Predigengesellschaft zu Leipzig und Verzeichniss aller ihrer Mitglieder vom Jahre 1716—1866*, Budissin 1867, s. 2; Kirn, l. c.

³ Druk okolicznościowy: *Acclamations votivae, quibus Jo. Michaeli Linckio. Vratisl. Siles. honores in philosophia supremos in Alma Philurea d. III Iduum Febr. MDCCXXIII... applaudunt patroni...*, Lipsiae (1723), s. 2 nlb. przypisek*.

⁴ ML, III, 378.

⁵ Als... George Scholtze, Vratisl. Sil. S. S. Theol. Cult. nach... hingelegten studiis academicis die Universität Leipzig den 12. November 1721. verliess und sich in seine Vater-Stadt nach Bresslau verfügte gratulirten Ihm hierzu und wünschten alles beliebige Wohlergehen aus aufrichtigem Gemüthe an nachgesetzte Freunde, Leipzig, gedruckt bey Bernhard Breitkopf, Fol., s. 1—4 nlb (brak

do konsystorza brzeskiego i prosił o pozwolenie wygłaszania kazań w zborach, przy czym podkreślił, że zamierza ćwiczyć się szczególnie w wygłaszaniu kazań po polsku. W podaniu do konsystorza opowiedział o sobie, że kilka lat studiował na Uniwersytecie Lipskim, że niedawno wrócił do Wrocławia i otrzymał posadę „informatora“ dzieci von Seidlitz auf Roschkowitz. Po zdaniu egzaminu przed konsystorzem brzeskim, Scholtze (Scholtz) dostał pozwolenie na wygłaszanie kazań w kościołach ewangelickich⁶. Spotykamy go jeszcze raz w r. 1726. Jest wtedy kandydatem stanu duchownego ewangelickiego, po czym znika z naszego pola widzenia.

W wymienionym wyżej druku okolicznościowym z r. 1721 wydali swe wiersze polskie Jan Fryderyk Lipsiusz i Leopold Józef Blida. W obu wierszach razi brak czcionek polskich i oba obfitują w błędy drukarskie. Jakaś nie znana bliżej osoba wprowadziła na druk, zapewne współcześnie (stary inkaust!) poprawki, które podajemy.

WIERSZ JANA FRYDERYKA LIPSIUSZA

Z Lipsku chodzisz, *Bracie*, nie z pamięcie⁸ mojej
 Blizę przystępujes⁹ do Nadrieiey¹⁰ twojej,
 Do ktorej azdotad¹¹ Tys się przygotował,
 Kiedys rzeczy twoje z pilnością¹² sprawował.
 Chcesz wystąpić¹³ od nas ; rostan¹⁴ przyjazliwym
 U nas sercem twojm, zostan szczodrobliwym
 Z laską¹⁵ tywoja¹⁶ miluy tego Zgromadzenia
 Co dla Ciebie teraz czuje rasmucenia¹⁷.

Twoja Cie¹⁸ vv duchownych Movvach Przyspos(o)bnosc,
 Twoja i ve vszystkim, *Ukochany*, Godnosc.
 Kedykolvvick idziesz, Cie¹⁹ zalecae²⁰ bedzie,

u Estreichera), s. 2—3 nlb Johann Kuntze, Gorl. Lusat. Jur. Utr. Stud.: wiersz niemiecki, s. 3 nlb Gotthard Senfftleben, SS. Theol. Stud.: wiersz niemiecki, s. 3 nlb Jan Fryderyk Lipsiusz, Haynov. Sil.: wiersz polski, s. 4 nlb Joh. Michael Lincke SS. Theol. Stud.: wiersz niemiecki, s. 4 nlb Leopold Joseph Blida, Tosta-Siles.: wiersz polski, s. 4 nlb Balthasar Heinrich Winderlich, Freist. Sil.: wiersz niemiecki. BUW sygn. Gen.: niżej podane poprawki w przypiskach 8—54 mieszczą się na egzemplarzu BUW. Kto je napisał, nie wiadomo.

⁶ WAPW, Rep. 21, F. Brieg, X 2 k (brak fol.). Podanie Jerzego Scholtza („George Scholtz, Theol. Stud., Vratisl.“) skierowane do konsystorza brzeskiego („Praes. d. 22 Juny 1722“): „...auch in Praxi (besonders im polnisch Predigen) zu üben gedencke...“.

⁷ BUW rękopiśmienny katalog „Stambbücher“, t. II, s. 147 (z dawnej Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu), niedokładny odpis ze sztambuchu C. W. L. 330. „Scholtz Geo. Vr[atislaviensis], cand. min. — 1726 Apr. 11, Bischdorf“. Na Śląsku istnieje kilka miejscowości, mających nazwę Bischdorf, m. in. 1) Biskupice w pow. kluczborskim, 2) Biskupice w pow. oleskim, 3) Biskupice w pow. sycowskim.

⁸ Poprawiono na: pamięcie. — ⁹ Popr. na: przystępujes. — ¹⁰ Popr. na: Nadzieiey. — ¹¹ Popr. na: dotąd. — ¹² Popr. na: pilnością. — ¹³ Popr. na: wystąpić. — ¹⁴ Popr. na: zostan. — ¹⁵ Popr. na: laską. — ¹⁶ Popr. na: twoją. — ¹⁷ Popr. na: zasmucenia. — ¹⁸ Popr. na: Cię. — ¹⁹ Popr. na: Cię. — ²⁰ Popr. na: zalecac.

Cnota bo pravvdzivna svviecie²¹ muszi vvszedzie²².
 Niechay bedzie tvvoja²³ Bog laskavv obrona²⁴,
 Niech zostanie trvvalna vv Zyciu tvvym zaslona.
 Niech i Slaska²⁵ Ziemia Cie²⁶ z radoscia²⁷ przymie,
 Aby kvvitnac²⁸ moglo tvvoje vv dobrym imie.
 Z tym krotkim povvinszovvaniem usmieli²⁹
 sie IMCI Pana i Przyjaciela umilovvanego³⁰
 przy szczeslivvym skonczeniu studyovv svvojey^{30a}
 komitovvac

Jan Fridryk Lipsiusz, Haynov. Siles.

WIERSZ LEOPOLDA JÓZEFA BLIDY

Nie trvva svviatek vv mierze, Kolem³¹ się obraca,
 Nie dzivv ze rzeczy roznie nam vvyvvraca.
 Tak tys³² czas bierze ciebie³³ Przyjacielu³⁴
 Nacoz narzekac namileyszy z v ielu,
 Czy na fortune³⁵, czy na jakie fatum,
 Ktore ukroca vv moje mysli datum,
 Czy na trzy Parcae, czy na Pogorki,
 One nie maja³⁶ podac tobie corki
 Jak Lipski Parnas dal³⁷ jego Sophia,
 Milcz pioro moje, movvi Theologia,
 Ktora zagrała³⁸ rozum, vvole³⁹ jego,
 Ze on bedzie miał⁴⁰ zy vot vwieczny z tego
 Ale daremno vvszystkie me lamenty
 Pedza⁴¹ go mysli⁴² nad morskie okrety⁴³.
 Przetoz sie poday, patrz na iego Koniec,
 Zkad — ze⁴⁴ przychodzi, nie jest polny zvvoniec,
 Ale od Boga milosc⁴⁵ nazyvvany,
 Ktory mu podal⁴⁶ takie vvielkie⁴⁷ rany,
 Do Pani Matki vwiecey⁴⁸ do Kosciola
 W tym Svviecie sluzyc⁴⁹ Bogu za Anjola.
 Dla tego vvinszuy Panu Zoltiszovvi⁵⁰
 Szcze(ś)cie⁵¹ na droge⁵² temu Kandidatovvi.
 Niech go Pan strzeze na polu i Wehoju,
 Az go przyvviedzie do Svvego pokoju.
 Serdeznie na odjazd z Lipska Członek⁵³ Członkovvi⁵⁴
 z Kolegium Polskiego
 kaznodzeystkiego sie zleca y zostaje sluga nanizszy
 Leopold Joseph Blida, Tosta-Siles.

²¹ Popr. na: svviecic. — ²² Popr. na: vvszędzie. — ²³ Popr. na: będzie tvvoją. —
²⁴ Popr. na: obroną. — ²⁵ Popr. na: Śląska. — ²⁶ Popr. na: Cię. — ²⁷ Popr. na: z ra-
 doscią. — ²⁸ Popr. na: kvvitnac. — ²⁹ Popr. na: usmielił.

³⁰ Popr. na: umilovvanego. — ^{30a} Popr. na: swojch. — ³¹ Popr. na: Kołem. —
³² Popr. na: tyż. — ³³ Popr. na: ciebie. — ³⁴ Popr. na: Przyjacielu. — ³⁵ Popr. na:
 fortunę. — ³⁶ Popr. na: mają. — ³⁷ Popr. na: dał. — ³⁸ Popr. na: zagrała. — ³⁹ Popr.
 na: vvolę. — ⁴⁰ Popr. na: miał. — ⁴¹ Popr. na: pedzą. — ⁴² Popr. na: myśli. — ⁴³ Popr.
 na: okrety. — ⁴⁴ Popr. na: Zkad-ze. — ⁴⁵ Popr. na: miłość. — ⁴⁶ Popr. na: podał. —
⁴⁷ Popr. na: vvielkie. — ⁴⁸ Popr. na: vwiecey. — ⁴⁹ Popr. na: sluzyc. — ⁵⁰ Popr. na:
 Zoltiszovvi. — ⁵¹ Popr. na: Szcze[ś]cie. — ⁵² Popr. na: drogę.

⁵³ Popr. na: Członek. — ⁵⁴ Popr. na: Członkovvi.

Dla lepszego zobrazowania powyższej twórczości pozostawiliśmy wszelkie jej cechy drukarskie i dodaliśmy do tego w przypiskach poprawki poczynione na druku przez nie znaną bliżej osobę.

Przechodzimy do podania garści wiadomości o obu piszących. Jan Fryderyk Lipsius urodził się 23 stycznia 1698 roku w Chojnowie pod Legnicą. Był synem tamtejszego obywatela, sukiennika i zarazem dzwonnika, Jana Lipssa. Matką jego była Elżbieta, z domu Jänisch⁵⁵. Po przejściu pierwszych nauk J. F. Lipsius wstąpił do gimnazjum św. Marii Magdaleny we Wrocławiu, które ukończył w roku 1718⁵⁶. W semestrze letnim tegoż roku zapisał się na Uniwersytet Lipski⁵⁷. Tu przebywał m. i. z Fryderykiem Waclawem Fuchsem, rodem z Cieszyna. Fuchs był studentem w Lipsku w latach 1716—1719, a później od 3 VIII 1737 r. ewangelicznym duchownym w Brzeźmierzu, w okolicach Oławy, wśród ludności polskiej⁵⁸. Możliwe, że Fuchs należał również do Polskiego Kolegium Kaznodziejskiego w Lipsku. Lipsius wpisał mu się po polsku do sztambuchu. Zapis ten świadczy, że pisał on nienajgorzej po polsku i że błędy zawarte w jego polskim, drukowanym wierszu pochodziły od drukarza. Lipsius napisał⁵⁹:

Dokąd szedłbym, miły przyjacielu

wszędzie

Ja przysięgam, przy mnie twa pamiętka będzie.

Z tym krotkim IMCi Panu Possessorowi
nader umiłowanemu⁶⁰ do pamięci trwałej
się zalecać zechciał, Jego szczyry przyjaciel

Jan Fryderyk Lipsius, Haynovia
Siles. Phil. et SS. Theol. Stud.

w Lipsku, dnia ósmnastego kwietnia Roku Pańskiego 1719.

Według Ehrhardta Lipsius był od 23 stycznia 1722 r. nauczycielem dzieci

⁵⁵ BUW, rkp. Akc. 1948/1124 (brak fol.), Taufregister der Evangelischen Kirchengemeinde Haynau umfassend die Jahre 1619—1710; por. Ehr IV 583.

⁵⁶ L. chodził do gimnazjum św. Marii Magdaleny co najmniej od r. 1714. Zob. Bey... Gottfried Langners und... Anna Catharina Lipssin, Den 22. Septembr. Anno 1716 in Haynau... vollgezogener Hochzeit-Freude... Johann Friedrich Lipsius, Gymn. Mar. Magd. Alumn., Breslau (1716), 2°, s. 1—4 nlb. (tutaj wiersz niem.). Według Ehrhardta (Ehr, 1. c.) L. wstąpił do tego gimnazjum w r. 1711. — J. J. Schwiebe, Als Die berühmte Magdalis... Den... Johann Friedrich Lipsium Haynov. Siles. Nach... geendeten Studiis Scholasticis Anno 1718 aus Bresslau überschickte..., Breslau (1718), 2°, s. 1—4 nlb.; J. D. Matthäus, Als... Johann Friedrich Lipsius Seine Studia zu continuiren Sich nach Leipzig begeben wolte..., Breslau (1718), 2°, s. 1—4 nlb.

⁵⁷ ML, III, 242. U Ehr (l. c.) błędny rok wstąpienia na uniwersytet (r. 1719). Według niego L. wrócił do domu 29 X 1721 r.

⁵⁸ ML, III, 102; zapiski pastorów oławskich z lat 1727—1748, s. 197 (rkp. mieści się u Autora). Według Ehr, II, 223 F. W. Fuchs umarł 24 IX 1751 r., w wieku lat 42.

⁵⁹ BUW, rkp. Akc. 1949/1019, k. 121^b (stara sygn. dawnej Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu St. 29).

⁶⁰ Naprzód napisał L. „umiłowanego”, po czym poprawił na „umiłowanemu”.

Fingera (senatora w Wąsoszach na Śląsku), z którym udał się w r. 1725 do Wiednia. W r. 1727 miał on zostać gubernierem w Goliszowie (w pow. złotoryjskim na Śląsku), ale zamiast tego został w tejże miejscowości pastorem. 20 kwietnia 1728 r. ożenił się z Marianną Seliger, córką diakona Jana S. w Chojnowie. Tyle wiadomości podał Ehrhardt⁶¹. 13 sierpnia 1727 r. powołano Lipsiusa na pastora do Goliszowa, w pow. chojnowskim⁶². Według Ehrhardta poszedł Lipsius w r. 1780 na emeryturę. Zmarł 3 kwietnia 1781 r. w Goliszowie⁶³.

O Leopoldzie Józefie Blidzie wiemy zaledwie tyle, że urodził się w Toszku na Górnym Śląsku, że około r. 1706 chodził do gimnazjum w Brzegu⁶⁴, a w końcu zapisał się na Uniwersytet w Lipsku na semestr zimowy w r. 1719⁶⁵, gdzie przebywał jeszcze w r. 1721⁶⁶.

Czwartym, bliżej nam znanym członkiem Kolegium był Jan Michał Lincke. Urodził się we Wrocławiu⁶⁷ jako syn Michała Linckego, wrocławskiego obywatela i destylatora⁶⁸. Nie wiadomo, gdzie się uczył we Wrocławiu. 21 maja 1719 r. zapisał się Lincke do supremy gimnazjum w Toruniu⁶⁹, ale już w tymże roku wpisał się na semestr zimowy Uniwersytetu w Lipsku⁷⁰. Studiował teologię, którą ukończył tam ze stopniem magistra 11 lutego 1723 r.⁷¹. Winszowali mu z tej okazji dziekan wydziału teologicznego, senior „nacji polskiej” Jan Cyprian rodem z Rawicza, profesor teologii Henryk Klausing, studenci Dawid Gottlieb Flor, rodem z Wrocławia, Baltazar Hoffmann, rodem z Bojanowa i inni⁷². Dziekan Cyprian pisał wówczas o Linckem⁷³:

⁶¹ Ehr, IV, 583.

⁶² BUW, rkp. Akc. 1948/695, k. 190^b, [Album ordynacji legnickich], dawna sygn. B 3. Brak początku rękopisu.

⁶³ Ehr, 578, 583.

⁶⁴ Singularia ac memorabilia beneficiorum genera, quibus mira coeli clementia auspicio Joseph I imperatoris... in actu publica d. XX Septembr. ... selecta gymnasii Brigensis juvenis, Brigae (1706), s. 4 nlb: „Leopoldus Joseph Blida, Tost.”

⁶⁵ ML, III 230.

⁶⁶ Zob. wyżej cytow. druk okolicznościowy na cześć J. Scholtzego.

⁶⁷ ML, III, 240: L. jako „Vratislaviensis”.

⁶⁸ BUW, rkp. R 2381, k. 89^a, dziennik nie znanej bliżej osoby.

⁶⁹ Książnica Miejska w Toruniu, rkp. R 2° 25, s. 339, metryka gimnazjum toruńskiego.

⁷⁰ ML, III, 240.

⁷¹ ML, III, 240.

⁷² Acclamations votivae, quibus Joh. Michaeli Linckio, Vratisl. Siles. honores in philosophia supremos in Alma Philurea d. III Iduum. Febr. MDCC XXIII rite collatos applaudunt patroni, praecipuos aeternum colendi, devenerandi, Lipsiae (1723), 2°, s. 1—4 nlb: tu mieszczą się utwory 1) Jana Cypriana, dziekana uniwersytetu lipskiego (wiersz łaciński), s. 2 nlb., 2) Jana Schmida, asesora elektoralnego i książecego i proboszcza Kolegium N. P. Marii (wiersz łaciński), s. 2 nlb., 3) profesora teologii Henryka Klausinga (wiersz łaciński), s. 3 nlb., 4) profesora Jana Gottloba Pfeiffera (wiersz łaciński), s. 3 nlb., 5) profesora Gottfryda Polikarpa Müllera (wiersz łaciński), s. 3 nlb. i in.; Da Sophia Itzt für andern An

Tu quoque privati pars es non ultima coetus
Lingua hic sarmatica, qui pia verba docent.

Lincke oczywiście umiał dobrze po niemiecku, o czym świadczy jego wiersz niemiecki napisany w Lipsku w r. 1721 do kolegi swego Jerzego Scholtzego, rodem z Wrocławia:

Willst du denn, geliebter Freund; diese Musensitz verlassen?
Soll denn deine Vaterstadt dich in ihre Armen fassen?
Nun ich mercke schon voraus, dass man dich sehr innig liebt
Um die Sprache, welche du hier sehr fleissig ausgeübt.
Als der tit. Herr George Scholtze das allhier
florirende Predigercollegium und
zugleich das werthe Leipzig verliess, schrieb
gegenwärtige Zeilen ein dieses Polnischen
Predigercollegii Membrum

Joh. Michael Lincke, SS. Theol. Stud.

Linckego, Scholtzego, Lipsiusa i innych członków Kolegium łączyły w Lipsku nie tylko bliższe stosunki koleżeńskie, lecz także zamiłowanie do języka polskiego, w którym wszyscy zaprawiali się pilnie i chyba z dobrym wynikiem. 18 listopada 1723 r. padł Lincke przy egzaminie przed ewang. konsystorzem we Wrocławiu. O późniejszym życiu Linckego wiadomo tylko, że w r. 1727 ożenił się z Ewą Rozyną, córką Antoniego Bergera⁷⁴, zmarłego już rektora szkoły ewangelickiej w Trzebnicy. Zmarł 2 sierpnia 1732 r.⁷⁵

Polskie Kolegium Kaznodziejskie w Lipsku jest objawem spontanicznego uczenia się języka polskiego przez studiujących na Uniwersytecie. Na Uniwersytecie Lipskim istniał zresztą lektorat polski, którego dzieje wymagałyby osobnego opracowania. Tutaj wystarczy wspomnieć, że lektorem języka polskiego w Lipsku około lat 1698—1699 był magister Aleksander Raphäeli, autor podręcznika języka polskiego (Lipsk 1698). Był on zarazem lektorem języka włoskiego na uniwersytecie w Lipsku⁷⁶.

Herr Lincken Sich ergötzt... Anno 1723. d. 11. Febr., Leipzig (1723), 2°, s. 1—4 nlb. Tu napisali m. in. wiersze niemieckie Jakub Fendler, rodem z Torunia, student prawa (s. 2 nlb.), Dawid Gottlieb Flor, rodem z Wrocławia, student teologii (s. 3 nlb.), Baltazar Hoffman, rodem z Bojanowa, student teologii (s. 4 nlb.).

⁷³ *Acclamations votivae, quibus... Linckio...*, s. 2 nlb. Tutaj w odsyłaczu pisze Cyprian o Polskim Kolegium Kaznodziejskim w Lipsku: „*Respiciamus privatim illud exercitium homileticum, quod quidam studiosi Theologiae lingua polonica nationis suae hic in Templo Paulino singulis hebdomadibus habere solent*”. Cyprian nazywa członków Kolegium, a więc i naszych wrocławian, ludźmi, „narodowości polskiej”.

⁷⁴ Cytowany rkp. R 2381, l. c., WAPWOM, rkp. P 28, 1, s. 498.

⁷⁵ BUW, katalog systematyczny dawnej Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu, druk okolicznościowy na zgon Ł. (nie sposób go dotąd odszukać w magazynach BUW).

⁷⁶ S. Rospond, *Zabytki języka polskiego na Śląsku. Wrocław—Katowice*, 1948, s. 124: tutaj błędnie Raphaels, zamiast Raphaeli; A. Raphaeli, ... *Almae Lipsiensis... linguam italicam et polonicam docens...*, M. Johanni Günthero. .,

Zjawisko nauki języka polskiego na Uniwersytecie w Lipsku, nie jest wyjątkowe. Przypomnijmy więc tylko, że na wydziale teologicznym uniwersytetów w Halle ^{76a} i w Królewcu w XVIII wieku uczono studentów języka polskiego ⁷⁷.

ALEKSANDER ROMBOWSKI

Lipsiae (1699) — Około lat 1771—1790 był lektorem polskim na Uniwersytecie Lipskim Stanisław Moszczeński, autor słownika niemiecko-polskiego (Lipsk, 1772 i 1791), zob. Encyklopedia powszechna, Warszawa 1864, t. XVIII, s. 943; F. Ekkard, Litterarisches Handbuch der bekanntern höhern Lehranstalten..., Erlangen, 1780, cz. I, s. 139.

^{76a} E. Winter, Die Pflege der West- und Südslavischen Sprachen in Halle im 18. Jahrhundert Berlin 1954, s. 58—62, 75—76, 80 i n., 153, 262.

⁷⁷ D. H. Arnoldt, Ausführliche... Historie der Königsbergischen Universität, Königsberg 1746, cz. II, s. 135, 137. Na Uniwersytecie Królewieckim istniało w r. 1728 i później przy wydziale teologicznym seminarium polskie dla uczących się po polsku przyszłych duchownych gmin polskich. Posiadało ono 2—3 klasy, specjalnych nauczycieli i cieszyło się wielką frekwencją studentów.